



Національний університет  
«Одеська юридична академія»

Наукові конференції  
Одеської школи права

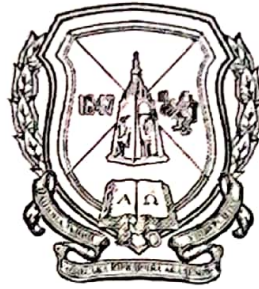
# ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

29–30 грудня 2017 року



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»



**МАТЕРІАЛИ**  
**МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ**  
**ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ**  
**В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

29–30 грудня 2017 року

м. Одеса

*Рекомендовано до друку  
Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія»  
(протокол № 3 від 26 грудня 2017 року)*

**Відповідальний редактор:**

**Ульянова Галина Олександрівна** – віце-президент, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, доцент

**Укладачі:**

**Дикий Олег Вікторович** – начальник науково-дослідної частини Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук

**Батан Юрій Дмитрович** – аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції, фахівець науково-дослідної частини, головний радник студентського наукового товариства НУ «ОЮА»

**Тенденції розвитку юридичної науки в інформаційному суспільстві:**  
Т 33 Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29–30 грудня 2017 р.) / за ред. Г. О. Ульянової; уклад.: О. В. Дикий, Ю. Д. Батан. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 256 с.  
ISBN 978-966-916-446-9

УДК 34(063)

ISBN 978-966-916-446-9

© Національний університет «Одеська юридична академія», 2017

## ЗМІСТ

### СЕКЦІЯ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

|   |    |
|---|----|
| <b>Вакарюк Л.В.</b><br>До питання взаємодії категорій «правовий режим»<br>та «юридичний режим» .....  | 10 |
| <b>Годованик С.В.</b><br>Правова норма як базовий елемент системи права<br>сучасних європейських держав: теоретико-методологічні підходи .....                          | 13 |
| <b>Горбачев В.П.</b><br>Некоторые особенности прокурорского надзора<br>и руководства жандармским дознанием<br>по общеуголовным преступлениям в Российской империи ..... | 15 |
| <b>Мишегліна В.М.</b><br>До питання про співвідношення юридичних символів<br>та інших категорій .....   | 19 |
| <b>Назаренко О.А.</b><br>Місце правової поведінки в сучасному суспільному житті .....   | 22 |
| <b>Нестеренко О.М.</b><br>Особливості розвитку патріотизму як один із факторів,<br>що визначає специфіку правового виховання в зарубіжних країнах .....                 | 25 |
| <b>Полонка І.А.</b><br>Категорія «зловживання правом»<br>у сучасному розумінні: початок теоретичного аналізу .....  | 28 |

### СЕКЦІЯ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

|  |    |
|--|----|
| <b>Анісімов О.В.</b><br>Конституційні межі судової дискреції .....   | 31 |
| <b>Бондаренко О.В.</b><br>Способи реформування Конституції США .....   | 34 |
| <b>Звоздецька І.В.</b><br>Конституція України – основа функціонування парламенту .....   | 38 |
| <b>Матейчук Р.І.</b><br>Інформаційна відкритість парламенту .....  | 41 |
| <b>Наливайко Л.Р., Романов М.Ю.</b><br>Принципи та гарантії конституційно-правового статусу<br>внутрішньо переміщених осіб в Україні ..... | 45 |

|  |    |
|--|----|
| <b>Панчишин Р.І.</b><br>Зарубіжний досвід об'єднання територіальної громади .....                                    | 47 |
| <b>Поклонська О.І.</b><br>Права та обов'язки журналістів в Україні<br>як основа ефективного функціонування ЗМІ ..... | 50 |
| <b>Савченко В.В.</b><br>Зловживання політичними правами в Україні .....  | 53 |
| <b>Тетянич А.Т.</b><br>Окремі конституційно-правові аспекти реєстрації<br>політичних партій в Республіці Польща..... | 56 |
| <b>Чиж І.С.</b><br>Україна інформаційна: європейський правовий вимір .....   | 58 |
| <b>Шамрай В.В.</b><br>Конституційно-правова реформа<br>як засіб розбудови сучасної правової держави .....            | 62 |

### **СЕКЦІЯ 3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО**

|   |    |
|---|----|
| <b>Бельтюкова Є.М.</b><br>Юридична природа права на недоторканність твору<br>(в аспекті спадкування).....             | 65 |
| <b>Блажівська Н.Є.</b><br>Поняття «суспільні інтереси» в контексті практики<br>Європейського суду з прав людини ..... | 67 |
| <b>Гуйван О.П.</b><br>Про засади правової відповідальності<br>за інформаційні порушення.....                          | 71 |
| <b>Давидова І.В.</b><br>Підстави виникнення правовідносин<br>в інформаційному суспільстві.....                        | 75 |
| <b>Деледивка С.Г.</b><br>Конкуренція позовів: до постановки проблеми .....  | 78 |
| <b>Дмитренко В.В.</b><br>Інформаційна природа ноу-хау .....   | 81 |
| <b>Мороз В.П.</b><br>Скасування по батькові: євроінтеграція<br>або ускладнення індивідуалізації.....                  | 84 |
| <b>Німак М.О.</b><br>Соціальний захист приватного нотаріуса при виході на пенсію.....                                 | 87 |

## КОНКУРЕНЦІЯ ПОЗОВІВ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Деледивка С.Г.  
аспірант кафедри цивільного права і процесу  
Національна академія внутрішніх справ України

Одним з основних принципів цивілізованого суспільства є наявність та дія принципів верховенства права та правової визначеності. Згідно з цими вихідними засадами будь-який суб'єкт права, реалізуючи надані законом можливості повинен мати змогу з достатньою ймовірністю передбачати наслідки своїх дій та поведінки. Такий стан впорядкованості суспільних відносин серед іншого може бути досягнутий через достатню опрацьованість на рівні теорії сутнісних юридичних категорій, що мають значний вплив на правове життя суспільства. Одним із прикладів відсутності єдності в науці та практиці правозастосування є проблема конкуренції позовів.

Проблема конкуренції позовів була предметом уваги таких представників юридичної науки як О. А. Беляневич, О. В. Дзера, О. О. Кот, Н. С. Кузнецова, І. В. Спасибо-Фатєєва, А. Г. Ярема та інших. Проте в більшості робіт констатується наявність зазначеної проблеми і відсутність шляхів її вирішення як на рівні науки, так і на рівні практики правозастосування.

О. Кот зазначає, що доктрина цивільного права, а особливо правозастосовча практика не виключають поділ способів захисту на загальні та спеціальні. Більше того, в окремих випадках наголошується на пріоритетному значенні спеціальних способів захисту для відновлення тих чи інших суб'єктивних прав. Поділ способів захисту на загальні та спеціальні може бути здійснений на основі характеру (виду) суб'єктивного права, що потребує захисту. Далі автор зазначає, що якщо має місце конкуренція способів захисту внаслідок того, що для захисту конкретного суб'єктивного права можливе використання декількох способів захисту, застосуванню підлягає той з них, який відповідає особливостям спірних правовідносин [1, с. 93].

За позицією І. О. Дзери, розмежування речово-правових та зобов'язально-правових засобів захисту права власності становить не лише теоретичний інтерес, а і має суто практичне значення, адже цивільне право України не визнає так званої конкуренції позовів і вимагає застосування засобів захисту цивільних прав, адекватних правовій природі виниклих правовідносин. Проте в судовій практиці ця проблема виникає так чи інакше. Однак в цивільно-правовій науці допоки що не існує однозначних думок щодо переліку конкретних засобів захисту права власності, які мають входити до тієї чи іншої класифікаційної групи [2, с. 126].

Як зазначає І. В. Спасибо-Фатєєва, питання конкуренції позовів були і залишаються одним з найбільш дискусійних і малодосліджених в цивільно-правовій науці і практиці. Комплексні наукові праці, присвячені даній проблематиці практично відсутні. При цьому робиться висновок, що конкуренція позовів (або конкуренція прав) – це нетипова правова ситуація,

коли кілька тотожних за призначенням суб'єктивних цивільних прав належать одній особі і спрямовані проти одного і того ж порушника [3, с. 672].

Отже, в цивільно-правовій науці допоки що не існує однозначних думок щодо переліку конкретних засобів захисту права власності, як і інших речових прав. Однак такий стан науки вельми негативно впливає на правозастосування, на судову практику та, врешті, негативно впливає на реалізацію прав учасників правовідносин. В узагальненнях судової практики, при розгляді конкретних судових спорів лише фрагментарно і по конкретній ситуації робляться висновки щодо подолання конкуренції позовів і застосування належного способу захисту прав.

Проблеми конкуренції між реституційними вимогами щодо визнання недійсними правових актів та вимогами про відступлення частки у праві спільної часткової власності та позову про переведення прав і обов'язків покупця були вирішені лише з прийняттям Постанови Пленумом Верховного Суду України від 6 листопада 2009 року № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правових актів недійсними» [4].

Конкуренція між договірними засобами захисту прав і, так званім, кондикційним позовом, тобто позовом з безпідставного збагачення також не розв'язана ні на рівні доктрини, ні у практиці правозастосування. Верховний Суд України у постанові 25 лютого 2015 року у справі № 910/1913/14 [5] подолав цю колізію, однак для одного конкретного випадку, зазначивши, що у разі виникнення спору стосовно набуття майна або його збереження без достатніх правових підстав, договірний характер правовідносин виключає можливість застосування до них судом положень статті 1212 ЦК України. Так званий, залишковий принцип застосування кондикційного позову або правової конструкції захисту, передбаченої ст. ст. 1212 – 1214 ЦК України підтримується Яремою А. Г. [6, с. 863].

Конкуренція між такими способами захисту прав абсолютного та відносного характеру як негативний позов та договірні засоби захисту прав також не має свого вирішення ні в доктрині, ні на рівні узагальнень судової практики вищих судів.

Верховний Суд України 1.04.2014 року прийняв документ за назвою «Аналіз практики застосування судами ст. 16 Цивільного кодексу України» [7]. Зроблені за наслідками узагальнення судової практики висновки можуть мати статус доктринальних, однак навіть в такому змістовному документі ВСУ не зробив спроби подолання проблеми конкуренції позовів. Натомість було зазначено, що особа, законний інтерес або право якої порушено, може скористатися способом захисту, який прямо передбачений нормою матеріального права або може скористатися можливістю вибору між декількома способами захисту, якщо це не заборонено законом. Якщо ж спеціальні норми не встановлюють конкретних заходів, то особа має право обрати спосіб із числа передбачених ст. 16 ЦК з урахуванням специфіки порушеного права й характеру правопорушення. Тобто замість вирішення проблеми ситуацію щодо конкуренції позовів було ще більш ускладнено, бо

вибір між заходами захисту абсолютного або відносного характеру не може бути довільним.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сформулювати наступні висновки:

- конкуренція позовів не має в праві України однозначного вирішення ні на рівні доктрини, ні на рівні практики правозастосування;
- відсутність розв'язання зазначеної проблеми має негативні наслідки в практиці правозастосування, в тому числі при судовому захисті прав;
- в практиці правозастосування мають місце поодинокі спроби вирішення проблеми конкуренції позовів;
- проблема конкуренції реституційного та віндикаційного позовів, а також позову про визнання недійсним правочину та позову про переведення прав та обов'язків покупця частки у праві спільної часткової власності була вирішена на користь пріоритету останніх з прийняттям Постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 року № 9;
- пріоритет у застосуванні договірних засобів захисту прав перед кондикційним позовом має місце лише в окремих судових рішеннях та не є усталеним;
- співвідношення та порядок застосування договірних засобів захисту з одного боку та віндикаційними і негаторними позовними вимогами з іншого при наявності або відсутності між сторонами зобов'язальних правовідносин, закріплені лише в неофіційних позиціях Верховного Суду України.

#### *Література:*

1. Кот О. Спеціальні способи захисту суб'єктивних цивільних прав. Право України, 2017. № 1. С. 93.
2. Дзера І.О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні. К.: Юрінком Інтер, 2002. 126 с.
3. Спасибо-Фатеева И.В., Сибилев М.Н., Яроцкий В.Л. и др. Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов: монография; под общ.ред. И.В. Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2014. 672 с.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 року № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» / Вісник Верховного Суду України, 2009. 00. № 12.
5. Постанова Верховного Суду України від 25 лютого 2015 року у справі № 910/1913/14/ URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42986211>.
6. Ярема А.Г., Карабань В.Я., Кривенко В.В., Ротань В.Г. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: в 4 т. К.: А. С. К.: Севастополь: Ін-т юридич. Дослідж, 2004. С. 863.
7. Лист Верховного суду України «Аналіз деяких питань застосування судами законодавства про право власності при розгляді цивільних справ» від 1.07.2013 року / Вісник Верховного Суду України, 2014. 00. № № 3, 4, 6.